

קדושת ציפון

דרישת ציון על טהרת הקודש • דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ו • גליון 5 שבט תשע"ו

דבר העורך הרב יהודה אפשטיין

בעלון העוסק בקדושת הארץ, הרצון הטבעי היה לעסוק בפריחת האילנות שבעונה זו של חודש שבט, במטר הסוחף, עליו התפללנו והנה כעת הוא מלווה כצליל נעים את כתיבת הטור, ובראש השנה לאילנות, החל באמצעו של ירח זה. כמה מאושרים אנחנו צריכים להיות, שזכינו לחונן את עפר ארצנו ולהרגיש טעם אמיתי במטר השמים, שזכינו אכן לחיות על ארץ אשר תמיד עיני ה' אלקינו בה מראשית השנה עד אחריתה, שזכינו לחיות על אדמה שכל רגב ממנה מבטא קדושה, תחת טומאת ארץ העמים בה הורגל עמנו לחיות עד לא מזמן. ואמנם, הקורא ימצא התייחסות לכך במזמור ההלכה של הרב אליהו בן-צבי. שם יתבאר גם חידוש נפלא בעניין ההבדל שבין חלה וערלה לתרומות ומעשרות. ויהיה זה מן הראוי לרענן את אותם מושגים הידועים לכל בר בי רב, וכדברי תורה הצריכים חיזוק בכל עת, למען נוכל להביט שוב באור היקרות של האמת הפשוטה.

אכן בחסדי ה', מסגולתן של אמיתות פשוטות שאינן עשויות להשתכח, ומתפקידנו לדאוג, שבמהלך תהפוכות העתים, לא נבוא לידי עיוות ההשקפה התורנית המקורית והישרה. השקפה זו כוללת לא רק תוכן כזה או אחר, כי אם גם צורת התייחסות לכל דבר ועניין, היא מורה את מה להדגיש וממה להרפות, היכן טמון יסוד והיכן ענף, היכן נקעם מושג וכיצד משיבים אותו לקדמותו.

מאמריו של הרב בנימין הלוי כבר קנו לעצמם שם כמאמרים מקיפים, הסובבים על הנקודה המרכזית בפרשיות אותן

- המשך בעמוד 3 -

דעת תורה

מאת מרן המשגיח הגאון הצדיק רבי ירוחם ליבוביץ' ממיר זצ"ל

ממון ספרו "דעת תורה" ח"ד עמ' קכ"ד (פרשת שלח)

מסירת נפש ממש, גם ליהרג עליה, יהושע וכלב לא פחדו כלל, כלום לא עמד לפניהם, האמינו וגם בטחו כי ארץ חמדה היא, חמדו את הארץ ואיך יפחדו?

והטא מאיסה בארץ הנה זה הטא בכל מתנת הארץ, כי על כן ודאי אשר אמר: "וישא ידו להם להפיל אותם במדבר" - באין מסירת נפש אובדים את הארץ, וזהו אינו ענין של עונש כשאר עונשים של עבירה שעושים, אלא זה הטא וחסרון בעיקר מתנת הארץ. ובאין נתינה איך יקימו אותה?

ואמנם הטא הוא, המאיסה בארץ הנה זה הטא ממש, הטא מסוד יצה"ר ככל החטאים, וכן אהבתה מצוה ככל מצות התורה. וחסא המאיסה כי נעשתה, איתה בא היצה"ר, כי חד הם, ומן יצה"ר כבר לא מתפטרים, גדול כחו של חטא, לא תטהר ממנו ולא תתנקה ממנו כליל, נשאר הוא גם לדורות, עד תיקון הכללי, עד ביטול היצר בתכלית. - הנה זה כי חטאם לארץ, חטא מאיסתם אותה, נשארה גם לבנים, כי על כן ודאי אשר אמר "וישא ידו להם וגו' ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות" - כי גם המעט מן זה החטא, יהיה פחות שיהיה, די ומספיק להיות אובדים את הארץ, מתנתה אינה ניתנת כי אם ביסורין, כי אם במסירת נפש, כי אם בכל נפשך, ולא כי תמאס אותה, ומזה כל הגלויות עד עת הקץ, עד וכפר אדמתו עמו. ועיין רמב"ן כאן (נמצא פה יד פסוק 6).

בגמ' (נלמט ה.) ג' מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתן אלא על ידי יסורין, אלו הן: תורה, וארץ ישראל, והעולם הבא ... כן אמר ר"ל (נלמט ט) אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה שנאמר (נמצא יע"ד) זאת התורה אדם כי ימות באהל.

וכן הוא הענין בסוד ארץ ישראל. ארץ ישראל היא אחת המתנות הטובות כתורה וכעולם הבא. כבישת הארץ וישיבתה בה, היא מצות עשה, ארץ ישראל אלינו היא מעיקרי התורה, היא יסוד כל התורה כולה, אמרו חז"ל (פנחס ק"י) כל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוך, עיי"ש. - וכשדומה כמי שאין לו אלוך הרי שכלום אין לו. יסוד הארץ הוא שישתלם ישראל על ידה בתכלית השלמות, ולא לילך לארץ הנה הוא חלילה כאינו ישראל, כמי שיאמר ישראל אנכי אולם ללא תורה וללא עוה"ב, ודאי הוא כי חסר מכל. וכסוד התורה כן סוד ארץ ישראל, אינה מתחזקת אלא ביסורין, אינה מתחזקת אלא במסירת נפש, אינה מתקיימת אלא כשממיתין עליה, וכשאין ממיתין עליה הנה זה חטא וחסרון כלפי עצם הארץ, הנה זה טענה בעיקר סוד הארץ ומתנתה.

כשאמרו ישראל: "למה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת לנפול בחרב נשינו וטפינו יהיו לבז", גילה לנו הכתוב כי פחדתם זו באה מן "וימאסו בארץ חמדה", החומד הארץ אין פחד נגד עיניו, כי מסוד הארץ הוא

ענייני העלון. כמו-כן, ניתן להצטרף למערך ההפצה. לעת עתה העלון מופץ בירושלים, בני ברק, אשדוד, בית שמש, ביתר, קרית ספר, קרית יערים (טלז' סטון), אלעד, חיפה, צפת ורכסים. מי שיכול לעזור בערים אלו, וכן מי שמעוניין להפיץ בערים נוספות מתבקש ליצור קשר בטלפון הנ"ל או במייל הנ"ל.

לעלות לארץ נחלת ה'. על-כן אנחנו מבקשים לתרום בעין יפה, והחוחם על הו"ק - הרי זה משובח! לתרומות ניתן להשאיר הודעה בטל' 052-7195368 ויחזור אליכם בהקדם האפשרי או במייל yyy7@neto.bezeqint.net. ניתן גם לפנות לטלפון או לכתובת הנ"ל על-מנת לקבל את העלון במייל, וכן על-מנת לשאול בכל

חשיבות העניין. בעור ה' מותכנן לצאת את עלון בשפה האנגלית, וזאת לאור הבנת החשיבות המיוחדת שישנה בכך עבור יהודים רבים המגיעים לכאן על-מנת ללמוד, ואשר יש לעוררם על חובת הישיבה הקבועה בארץ, וכן עבור אחינו שבגולה, אשר הערבות ההדדית מחייבת אותנו לעוררם על חובתם

דברי הגאון הגדול רבי לייב מינצברג שליט"א

ראש "קהל עדת ירושלים" ומח"ס בן מלך

הכנסיות שבבבל, הכל בא לכאן, פוניבז, גור, גרודנה, בעלזא, בריסק וכו' וכו'.

הגמרא בסנהדרין צ"ח. אומרת על הפסוק ביחזקאל (ל"ז, ט) - "ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבוא" - "אמר רב אבא אין לך קץ מגולה מזה", שאם הרי ישראל נושאים פרי, הגאולה קרובה, וכפי שפירש רש"י - "כשתתן ארץ ישראל פריה בעין יפה אז יקרב הקץ ואין לך קץ מגולה יותר". והרי אנחנו רואים שאלפיים שנה לא צמח כלום בארץ ישראל [וכשעוד היה ויכוח לפני קום המדינה עם הערבים, האנגלים אז שלטו פה, הם אמרו שאינם מבינים מה אנחנו נלחמים על הארץ הזאת, זו ארץ מקוללת, היא לא מוציאה אוכל לתושבים, מה הם רבים על זה, והם צדקו! לא צמח פה, לא היה כדאי לבוא]. ובעשרות השנים האחרונות, החקלאות פה היא מהטובות בעולם, ואם רואים הרי ישראל עושים פרי אין לך קץ מגולה מזה, זה הרי עצום! אז יש קיבוץ גליות, יש הרי ישראל עושים פרי, ולא רק הרי ישראל עושים פרי, הארץ מאירה פנים לישראל, תראו היום את ארץ ישראל - היא פורחת בכל השטחים, בכל העיניים. עד לפני מאה שנה, מי שנסע בארץ ישראל ראה רק חול וסלעים, ראו פה ושם איזה מבנים, צריפים, לא ראו ירוק בכלל. היום זו ארץ פורחת בכל העיניים, אפילו גז כבר מצאו כאן! הארץ מאירה פנים לישראל, והיהדות החרדית גוברת, יש הרבה תורה ומוציאים הרבה ספרים, יש שמחה ורגש והידור במצוות, זה עצום, ממש עצום. וזה כעת ככה, ולפני שבעים שנה זה התחיל, והתחיל בקטן טיפין טיפין, וזה הולך וגובר.

עד לפני עשרים וחמש שנים, עדיין היה שלישי מעם ישראל בגלות, ברוסיה, היו לפחות ששה מיליון יהודים או יותר, ולא נתנו להם לשמור את התורה, הגלו אותם לסיביר, ובתשנ"א נפלה רוסיה. בלי צער, בלי עגמת נפש - הם נפלו, עד אז שלישי מעם ישראל היה בגלות. היום עם ישראל לא כ"כ בגלות, זו עדיין אינה גאולה, אבל לא יותר גרוע לנו מכל אומות העולם.

היום זה הרקע למשיח. אם אנחנו בארץ ישראל, וכפי שכתוב ביחזקאל "עם מאוסף מגוים עושה מקנה וקנין", ושוברים את התורה, וכתוב שכשיבוא משיח אז יחזרו בתשובה, זאת אומרת שהוא יבוא כשעדיין לא יהיו כולם צדיקים, "כי אסלח לאשר אשאר", אבל יש למי לבוא, יש עם שבי פשע.

צריך להודות לה' על כל הטוב שהוא נותן לנו.

תחתונה אשר כבר לא יכול להיות גרוע מזה כלל, נשארנו אחד מעיר ושנים ממשפחה.

ואז אכן ראינו שמיד אחרי השואה התחיל קיבוץ גליות, וכפי שכתוב בחז"ל שבהתחלה הגאולה תהיה טיפין טיפין ואח"כ כנחל שוטף [ראה טס יחזקאל רמז טפ"ג], התחילו לבוא לארץ ישראל, מה שאלפיים שנה ניסו ולא הצליחו, ועכשיו אחרי השואה מצליחים [וגם השואה עצמה גרמה לזה, משתי סיבות - א. שעם ישראל ראה שאין לו מקום אחר, ב. מפני רשיון האומות שיעלו עם ישראל לארצם].

ובתחילה חשבו שמכיון שיש כאן כל כך הרבה ערבים, אולי הם ממשיכים את השואה קצת, וגם יש כל כך הרבה חילונים שרוצים לעקור את התורה, ויהיה פה תורה ובהו. אבל בזמננו כאשר מסתכלים אחורה, רואים שאכן התחיל אז טיפין טיפין, בסיעתא דשמיא הערבים לא יכלו להשמיד אותנו, ויש קיבוץ גליות וישנה היהדות החרדית ויש עולם התורה, ובעם ישראל יש המון בעלי תשובה שחוזרים אל ה', וארץ ישראל שהיתה ארץ שממה אלפיים שנה - נהיתה ארץ פורחת, וכעת רואים שזה כבר התחיל, וזה גובר וגובר וגובר. ראשית כל יש קיבוץ גליות, אנחנו אומרים ב"הוא רחום" בשני וחמישי "עשה עמנו אות לטובה וקבץ נפוצותינו", זאת אומרת שכבר לפני משיח תעשה עמנו אות לטובה, שנראה משהו, אור בקצה המנהרה כמו שקוראים לזה, אז הנה יש לנו האות! יש קיבוץ גליות! ולא רק שיש קיבוץ גליות, בשנים אחרונות - בעשרות השנים האחרונות עם ישראל הוא כבר לא כ"כ בגלות בין כל העמים, עם ישראל פורח בארץ ישראל ובכל העולם, כולם עשירים, אין גזירות, אפשר לשמור את התורה, אין שעבוד מלכויות. מה לעם ישראל יותר גרוע מכל העמים? רק דבר אחד, שיש אנטישמיות קצת וזה הולך וגובר, וגם זה כתוב ביחזקאל שכך יהיה, הרי צריך להיות "ונאספו כל הגוים אל ירושלים למלחמה", אז אדרבה זה מהסימנים, אבל אין צרות.

כתוב בגמרא שעתידיים בתי כנסיות שבבבל להיקבע בארץ ישראל, פעם לא ידעו את פירושה של מימרא זו, חשבו שיקחו את האבנים של הישיבות ושל בתי המדרש ויבנו אותם פה... חשבו שזה כבוד כזה, החתם סופר שואל אם יקחו רק את האבנים או גם את העפר למטה יביאו, לא תארו לעצמם שתהיה שואה, היום אנחנו יודעים את פירוש המימרא, נחרבו כל בתי הכנסיות והישיבות שהיו בגלות, כל בתי

בעזרת השי"ת זכינו בימי החנוכה להכנס למעונו של הגאון שליט"א, ודיברנו עמו על העלון, והרי מקצת מן הדברים שזכינו לשמוע ממנו אחר שהיו למראה עינינו:

במשך כל השנים היה עם ישראל מחכה לגאולה, באלפיים שנה בגלות, היו תקופות קשות מאוד וציפו לגאולה, ומתי ומתי... חכינו לראות שזה כבר קרוב, רצו לדעת מתי הזמן הנעלם, וניסו אפילו הראשונים רש"י, הרמב"ן וגם האחרונים חפשו רמז בפסוק, למצוא איזה סימן מתי הזמן. וכמובן ציפו שזה יהיה כמה שיותר מוקדם, לא רצו לאחר את זה.

אבל ההבדל בין היום לבין כל התקופות האלו, שבכל התקופות זה היה ניחושים ותקוות בלבד [אף שודאי לא דבר ריק הוא והם היו זמנים ראויים, או שהתחילו שלבים מסויימים], אבל היום זה לא ענין של ניחושים, הרי כתוב בתנ"ך מפורש אין תהיה הגאולה, ביחזקאל פל"ח כתוב שעם ישראל לפני הגאולה יהיה בארץ ישראל, ורק אז "ונאספו כל הגוים למלחמה על ירושלים", ובמלחמה הזאת הקב"ה יעניש את הגוים על כל מה שעשו בכל התקופות, "מימים רבים תפקד", ואז "והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני ה'", ואז תהיה הגאולה. הרי מה שכתוב ודאי יהיה, ודבר אחד מדברין אחור לא ישוב ריקם. ידענו שלפני הגאולה צריך להיות בארץ ישראל, וצריך להיות ונאספו כל הגוים על ירושלים למלחמה, וזה אלפיים שנה לא היה, היינו בגלות, וכל הזמנים שנחשו, חשבו שזה ילך מהר, תוך זמן קצר יבוא כל עם ישראל בארץ ישראל, ונאספו כל הגוים על ירושלים למלחמה, אבל היום מתברר שלא כך תכנן הקב"ה.

כתוב במדרש "שאלה כנסת ישראל לקב"ה מתי אנו נגאלין? אמר להם הקב"ה לכשתרדו לדיוטא התחתונה אחר כך אתם נגאלין" [ראה ילקוט שמעוני טו"ט רמז קל"ג]. בתחילה חשבו שחורבן בית שני זה הדיוטא התחתונה, אח"כ חשבו שחורבן ביתר בזמן בר כוכבא כשנגדעה קרן ישראל זו הדיוטא התחתונה, עבר זמן וכבר הלב התחיל לחשוש שמחכה לנו יותר דיוטא התחתונה, אבל בכל זאת ציפו שמא יהיה "אחישנה", אבל... אח"כ היו כל אלפים שנות הגלות המרים, מסעי הצלב, גרוש ספרד, גזירת ת"ח, פוגרומים, כל פעם חשבו עכשיו שזו הדיוטא התחתונה ביותר, ולא יכלו לתאר שיכולה להיות דיוטא יותר תחתונה, בשואה ראו שיכולה להיות דיוטא

מי שזוכה להתבונן נהיה מרוגש. צריך להתכונן לנגוג ומגוג.

צריך לפרסם את זה, הרי הקב"ה כתב את זה בתנ"ך, וגם חז"ל כתבו את זה, מדוע? מפני שצריך לדעת, וכשיודעים זה מרגש, וכל אחד לפי הנפש שלו זה יועיל לו, לדעת מה שהקב"ה עושה אתנו.

דבר זה מחזק מאוד את האמונה [אף שיש לנו מספיק סיבות טובות להאמין ללא זה], כשרואים שהמצב של היום נאמר ונכתב ע"י הנביאים לפני אלפיים ושבע מאות שנה, שתהיה גלות, ורק באחרית הימים אחרי הרבה שנים יקרה הדבר הזה, שנבוא לארץ ישראל ואז תתרחש מלחמת גוג ומגוג, ותראו איזה פלא, שניסו לבוא, ורק אחרי הדיוטא התחתונה באחרית השנים באנו לארץ ישראל בדרך לא דרך, וזה היה לאט לאט, והנה אנחנו בארץ ישראל, ותראו איך נפלא, יש רקע ל"ונאספו כל הגוים אל ירושלים למלחמה", הרקע כבר מוכן, צריך לקרות רק כמה דברים, וכל הגויים פה עם סנקציות ועם מלחמה, זה קרוב.

העיקר זה מה שאנחנו רואים, רואים שאנחנו בארץ ישראל, הרי ישראל עושים פרי, בתי כנסיות שבבבל נעתקו לארץ ישראל, וקיבוץ גליות. "ונאספו כל הגויים לירושלים למלחמה", כל העולם מדבר על ירושלים, ירושלים מעניינת את כל העולם.

בזמן השואה, האפיפיור והנוצרים חגגו, וגם המוסלמים, הם ראו כיצד הנה הנבואה של יש"ו שר"י מתקיימת, ה' שונא את עם ישראל ח"ו, הורג אותם, הם כבר לא יהיו בארץ ישראל אף פעם, וזה תואם עם האמונה שלהם, הם חגגו ואפילו עזרו לזה, אח"כ כשבאנו לארץ ישראל, היה אצלם קצת משבר, הנה הם שוב פעם בארץ ישראל, והם מצליחים, אבל נחמו את עצמם

לתורה, הלב והרגש יותר קרובים לדברים, וזה פשוט - אוירא דארץ ישראל מחכים. הגאון ר' חיים שמואלביץ זצ"ל היה מתרגש כשהיה רואה חוברות קובצי תורה שהאברכים כתבו שם, שטיקלאך תורה, והוא אמר - "אני רואה שטיקלאך תורה שפעם אפילו ראשי הישיבות לא אמרו".

לגבי החרדים בני חו"ל, הרי ודאי מי שיש לו שכל צריך לדעת שבהר ציון תהיה פליטה, וזה ודאי, הם חוששים שפה גרוע, כי פה יש ערבים ושם הם יותר בטוחים, אבל הקב"ה הבטיח ביד נביאו - "בהר ציון תהיה פליטה והיה קודש", רק כאן זה המקום הבטוח בו אין כלל מה לחשוש, והרי כך הוכיחה המציאות, שמי ששמע בקול החפץ חיים ועלה לא"י הוא ניצל, וכפי הסיפור הידוע על הפונביז'ר רב והח"ח, וכפי שכתב על בנין ישיבת פוניבז' - "בהר ציון תהיה פליטה והיה קודש", "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו".

אני זוכר כיצד לקראת מלחמת ששת הימים הכינו פה עשרה או עשרים אלף ארונות קבורה, היו פחדים נוראיים, והקב"ה העניק ממש סייעתא דשמיא, כמה פעמים כבר היה ככה, רואים שהקב"ה נוטה חסד. איך אמר הרב מבריסק על קיבוץ הגליות - "זה חיוך מהקב"ה". אלפיים שנה לא ראינו חיוך וכעת רואים חיוך, הוא מחייך והולך!

ראוי להתבונן ולדעת כל זאת שהרי הקב"ה שלח את הנביאים להגיד את זה, וחז"ל כתבו את זה וכל הספרים מלאים בזה, והיום הרי זה קורה בפועל, זה משמח וזה מרגש, וזה מועיל הרבה מאוד לתשובה ולחיזוק האמונה.

זה מרגש מאוד.

יהי רצון שבקרוב תהיה הגאולה השלמה ונזכה כולנו להשתתף בשמחתה. אמן.

שעם ישראל לא בירושלים, ואחרי ששת הימים היה שם משבר, הנה עם ישראל שוב בירושלים, ובחסדי ה' הם נצחו בצורה נפלאה מאוד, ומאז זה גובר וגובר.

וזה הרי תואם עם מה שכתוב שנחזור לארץ ישראל, וחזרו בדרך פלא, וזה פורח.

והנה בקום המדינה חששו היות וראו שהחילונים משתלטים על הכל, וחששו שהם יעבירו על הדת, וזה היה חשש גדול, והם ניסו לעשות את זה, הרי מה שיש היום יהדות החרדית ועולם התורה, זה למרות הממשלה, וזה נס, אז הרי הם העבירו על הדת את ילדי טהרן ועוד וכו' וכו', ואכן בהתחלה זה היה מאוד קשה, אך בחסדי ה' במשך הזמן עם ישראל נהיה יותר עשיר בכל המקומות, ויש כוללים, בכל שנות הגלות לא ריבוי תורה כזה, ויתכן שאפילו בזמן הבית לא היה כל כך הרבה תורה, בזמנם כולם עבדו לפרנסתם, והיום נתרבו מאוד ספסלי ביהמ"ד, הרי זה עצום, עצום!

והנה בתחילה חששו שלא ימשכו אחריהם וילמדו ממעשיהם של רשעים, אך היום כבר נתגלה קלונם וכולם רואים שהרשעים הם פוחזים וריקים פרחחים עם סמים ורציחות, וגם אנחנו חזקים בתורה, וב"ה החשש הזה כבר לא כ"כ קיים. ישנם שואלים, הרי המדינה קמה על-ידי חילונים. אבל סוף סוף, מה זה משנה, העיקר שאנחנו פה!

אנו רואים את המציאות, אנחנו בארץ ישראל והכל פורח, גם הארץ וגם התורה, וגם היהדות החרדית, ויש שמחה ויש רגש ויש ישיבות.

הרבה גדולי ישראל זיהו שבארץ ישראל יש יותר קרבת הלב לרגש המצוה, לתוכן המצוה, ומרן החזו"א והרב דסלר זכרונם לברכה אמרו שבארץ ישראל הם מרגישים יותר קרבה

המשך דבר המערכת

בחודשים האחרונים, זכינו לכך שעלה גם על שולחנם של מלכים, מאן מלכי רבנן, והתגובות היו לא אחת נלהבות ומעודדות. אחד מגדולי התורה אשר התעניין במיוחד היה הגאון רבי לייב מינצברג, ראש קהילת "עדת ירושלים", המוכר היטב בציבור בזכות ספריו "בן מלך" המושכים את הלב ובזכות שיעוריו המרתקים, בהם מתבטאת שיטת לימודו הייחודית. בימי החנוכה הוזמנו כמנין מאנשי אגודת "קדושת ציון" להכנס למעונו של הגאון שליט"א ובשיח מרתק פרס לפנינו את השקפתו בענייני השעה הנוגעים לארץ ישראל ולתקופה בה אנו חיים. דבריו תומצתו עבור הקוראים, היו למראה עינינו ועברו את גהתו בטרם ירדו למכבש הדפוס. אנו מקווים שתפיקו את מירב התועלת מהעלון.

שלכם, העורך.

מצוקי ארץ, מובאים הפעם דברי המשגיח ר' ירוחם ממיר ומראדין, אשר דבריו חוצבי הלהבות מחממים את הלבבות ומחזקים ברכיים רפות בעניין ארצנו הקדושה.

כפי שהבטחנו בגליון שבער, אנו מחדשים החודש את המדור "זכור ימות עולם", ובו תיאור היסטורי של הקמת הישוב בארץ והסיכונים הרבים שנטלו על עצמם המתישבים הראשונים. תוך כך ניוודע לאופיים ולשיעור קומתם הרוחנית של מקימי הישוב.

במדור "קוראים כותבים" מובא מכתב מרתק, המבאר את מה שנתקשו בו רבים, כיצד יתכן שתהליך יישוב הארץ מתגשם על-ידי רשעים פורקי עול. דברי הנביאים מקבלים חיות ומשנה נוקף כאשר בוחנים את המציאות לאורם.

ולסיום - לאור ההדים הרבים להם זכה העלון

אנו קוראים בתורה. אחר שבחודש הקודם עבר לעסוק בנושא החנוכה, כעת הוא שב ומבאר לנו כיצד ארץ-ישראל מהווה את תכלית השכר שבתורה החל מבראשית ועד "החודש הזה לכם" שבפרשת בא, שם מתחילות מצוות התורה. אין כל ספק, שבדרי רבי יצחק המפורסמים מהמדרש, אותם הביא רש"י בפסוק הראשון שבתורה, מקבלים משמעות עמוקה ומקיפה הרבה יותר אחר קריאת דבריו.

כותב חדש, הרב ישעיהו גולד, מעמיד אותנו על חשיבותה של מצוות ישוב הארץ לא כעוד מצווה, כי אם כיסוד, עליו בנויה כל התורה כולה. בחירת הארץ מקבילה לבחירת ישראל כעם, והמתכחש לבחירת הארץ כורת את כל הענף עליו עומדת היהדות.

במדור "דעת תורה", המביא את דברי רבותינו

עריכה לשונית וגרפית מקצועית
לעריכת מאמרים בנושאים הקשורים לארצנו הקדושה, כגון אלו המובאים ב'קדושת ציון' - ובכלל - בשפה ברורה ובנעימה, מקצועית ואמינה, במחיר נח, ניתן לפנות אל: chaim-b@bezeqint.net

מערכת "קדושת ציון" מאחלת רפואה שלמה והחלמה מהירה לחברנו הגאון רבי שאול בן אביבה, ממייסדי אגודת "קדושת ציון", מראשי תומכי האגודה והעלון בגופו, ברוחו ובממונו, מגדולי מוסרי הנפש למען נחלת ה' ומגדולי מנהיגי תורת הגאולה בדרך הגר"א ותלמידיו, אשר בימי החנוכה נורו עליו 27 כדורים מאת מחבלים ארורים ימחו שמו ושם עתת נסיעתו בארץ נחלת ה' ובחסדי הבורא נמלטה נפשו מידם. הציבור מתבקש להרבות בתפילה לרפואתו השלמה בתושח"י ושיזכה להאריך ימים בטוב ובנעימים עם משפחתו מתוך שמחה וברירות איתנה.

כתב הרמב"ם (פסקדמו לפק מלק, היסוד השמיני) - "אין הבדל בין ובני חם כוש ומצרים ופוט וכנען, ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד, או אנכי ה', ושמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, הכל מפי הגבורה והכל תורת ה' תמימה טהורה קדושה אמת". ועם זאת ניתן לומר, כי בפרשיות אלו שבתחילת חומש שמות סיימנו מעין הקדמה כביכול, לעיקרה של תורה - הוראת המצוות, שזהו עיקר מהותה של תורה, וכהוראת הלשון "תורה" לשון הוראה. ואין רצוני לומר שזה חשוב יותר מזה, אלא שביחס לנושא שהוא רובו של ספר התורה והוא הגדרת שמו, הרי שספר הישר ותחילת ספר ואלה שמות הרי הם כהקדמה לחלק ההוראות שבתורה.

כבר דיברתי אמורה בקדושת ציון גליון חשוון בביאור דברי רבי יצחק שבמדרשו של רבי תנחומא, כי "לא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל, ומה טעם פתח בבראשית, משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים". ושם פירשנו מה טעם ראה לפתוח בדבר זה את כל ספר התורה, על פי העמדת עיקר עניין הספר עבור ארץ ישראל. ואף שכשמו כן הוא - "ספר התורה", כלומר ספר הוראות ומצוות - ראינו לדעת, כי עיקר עניינן של המצוות הוא עבור א"י, שהיא תכלית השכר האמור בתורה, וכבר האריכו בזה בשו"ת דרישת ציון גליון כסלו וגליון חנוכה-טבת.

דברי רבי יצחק קיימי על כל התורה עד החודש הזה לכם

אמנם צריכים אנו להמשיך ולבאר את תירוצו של רבי יצחק, שלכאורה לא פירש אלא את מעשה בראשית, אך תירוצו נצרך גם לכל סדר פרשיות אלו, שהן כעין הקדמה לתורה, שהרי לא היה לו להתחיל אלא מ"החודש הזה לכם ושומה עלינו להבין כיצד בכל דבריהם מקושרים הם בסופם להנחלת הארץ.

ויש להבחין, כי בעניין זה של הנחלת הארץ לישראל ראוי להקדים הקדמות בשלושה עניינים -

האחד הוא "כח מעשיו הגיד לעמו", היינו ד"כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו".

השני הוא על עצם מציאותם ולידתם של ישראל, והוא בסדרי התולדות שהם עיקר הספר - "זה ספר תולדות אדם" (ויל"ע אי איירי על כל ספר בראשית או רק על פרשה זו). ואחריו יבואו תולדות נח, תולדות בני נח, תולדות שם, תולדות תרח, תולדות יצחק, תולדות יעקב (גם יבואו בתוכם תולדות עשיו וישמעאל, ויבואר להלן), ונכלל בזה סיפורי נישואיהם וסדרי לידתם והמעשים הכרוכים בהם כמעשה עבד אברהם ורבקה [ואגב מעשה זה, שמענו חיבת הארץ באומרו "רק את בני לא תשב שמה" (כ"ד, ט), מעשה יעקב ולבן, יהודה ותמר והמסתעפים.

והעניין השלישי הוא זכותם של ישראל בארץ ע"י זכות אבותיהם, בריתם והבטחותיהם. ונכלל בזה מעשה מכירת הבכורה שעניינו זכות הירושה על הארץ, ומעשה הברכות שהוא

תוקפם של ישראל בקחתו ברכת אברהם, וחזר ונתנו לו בלכתו לחן - "ויתן לך את ברכת אברהם" (כ"ט, ד').

י"ט דורות ראשונים

והנה בפרשיות התורה בתחילתה - מעשה בראשית, המבול, הפלגה, עד אברהם אבינו ע"ה, האריך הרמב"ן לבאר היאך הם עוסקים

בהעמדת עניין זה של "כח מעשיו" ע"י השרשת עניין שכר ועונש במתנת הארצות ע"פ מעשי הברואים, יעו"ש (רמב"ן ג'לש"ט ב', א'). ואחריהם יבואו ענייניו של אברהם אבינו ע"ה בענייני תולדותיו ובענייני ההבטחות והבריתות כאשר ביארנו בגליון כסלו, כי פרשיות הניסיון באו תמיד עם הבטחת הארץ בסופן.

המסעות, ההאזנות, ההבטחות והשתלשלות גלות מצרים

"אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול, הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה, ואמרו (מנח"מ ט"ו) כל מה שאירע לאבות סימן לבנים, ולכן יאריכו הכתובים בספור המסעות וחפירת הבארות ושאר המקרים, ויחשוב החושב בהם כאלו הם דברים מיותרים אין בהם תועלת, וכולם באים ללמד על העתיד" (רמב"ן ג'לש"ט ב', א').

והנה יש מן הפרשיות שהן בענייני הכיבוש, ההנחלה והקניין ממש, כמעשי הבארות לאברהם ויצחק עד "כי הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ", הרי במעשיו תחילת ההנחלה והיותה נוחה להכבש לפני בניו (כמבואר ג'לש"ט ב', א' ופרינו בארץ, ויבואו ל"ג, ג' יעקב), וחלקת השדה אשר קנה יעקב, "והזכיר זה הכתוב להודיע כי מעלה גדולה יש לו לארץ ישראל, ומי שיש לו בה חלק, חשוב הוא כחלק עולם הבא" (פ' עול"ג, ל"ג, י"ט) או "שתהיה תחילת ביאתו בארץ בתוך שלו, ולכן חנה בשדה וקנה המקום" (רמב"ן ט"ז, א) ואחריהם כיבוש שכם "בחרב ובקשת" (כ"ט, א') כדפי"מ מ"מ, כ"ט).

אף בתוך הדברים באו לימודים בחיבת הארץ כמ"ש ראב"ע על ירידת אברהם למצרים מפני הרעב - "הזכיר הכתוב זה כי לא יצא מארץ כנען רק בעבור חזק הרעב"

(לכ"ט, ע' ש"ט א'ל"מ י"ג, י'), ובמעשה גרר בדבר ה' "גור בארץ הזאת" והבטחתה לזרעו (כ"ה, ג').

וכן במעשה אבימלך ושרה יש בו צורך גדול, משום הברית שכרתו שם, שהיא היתה המניעה מכיבוש יבוס היא ירושלים מימות יהושע עד ימי דוד (כ"ט, שמואל ב' ה', א').

ופרשת קבורת שרה נזכרה "להודיע מעלת ארץ ישראל על כל הארצות לחיים ולמתים. ועוד לקיים דבר ה' לאברהם להיות לו נחלה" (פ' עול"ג ג'לש"ט ב', א'; י"ט; וע"ע רמב"ן ט"ז).

אחר תבואנה פרשיות ירידתם למצרים והיאך נתגלגל הדבר לקיים "כי גר יהיה זרעך" ביעקב דווקא, כדברי יהושע (כ"ד ד') "זאתו לעשו את הר שעיר לרשת אותו ויעקב ובניו ירדו מצרים".

ומסיים בפרשת ברכות יעקב, אשר רוב עניינן בהנחלתם בארץ ושבחיה, ובבקשת יעקב מיוסף וקיומה בפרשת קבורתו בארץ, "וכל זה לחזק לבות בני אדם על דבר ארץ ישראל לחבבה בעיניהם ולהיותם שם בחייהם ובמותם, כי רוב המצוות תלויות בארץ" (לכ"ט, ע' ש"ט א'ל"מ, מ"ז, ל').

לוט וסדום

ברם יש בפרשיות חומש בראשית שצריך לבאר יותר שייכותם לענין זה, והיינו פרשיות לוט וסדום, עשיו וישמעאל וענייני ארצם, אשר לכאורה נמנים על "הרבה מקראות שראויין לשרוף והן הן גופי תורה" (מולין ט'). ולפי דרכנו נבוא ליתן בהם טעם אחד מטעמיהם.

ובהקדם יש להזכיר, כי הנה הארץ המובטחת לאברהם אבינו ע"ה היא ארץ י' עממים, הכוללת את "קניי קניזי וקדמוני" שהם אדום ומואב ועמון כמ"ש רש"י שם מדרשת חז"ל ע"פ דברי הנביאים (ג'לש"ט ט"ו, י"ט). וא"כ חלק מענייניו של הספר הוא לבאר קיום דבר זה ומה נעשה עם ארץ זו בינתיים. וכד דייקת שפיר תראה שהרבה מדברי התורה בספר זה באו לבאר עניין זה.

הנה פרשת לך לך מזכירה הרבה את עניין "וילך אתו לוט" מחרן לכנען ומכנען למצרים, ברעב ובשובע, ושתק לו באמרו אחותי היא כדברי רבותינו ז"ל, עד הפרדס במעשה פרידת לוט, "כי לוט נתחסד עם הצדיק ללכת עמו לשוט בארץ כאשר ילך" (רמב"ן י"ט, ט"ט).

ואח"כ יבוא מעשה סדום ומעשה בנות לוט אשר יש בו גם מעניין דברי הרמב"ן (ב', א') "ואם יחטאו לו תקיא אותם הארץ" (רמב"ן ט"ז, א'), אך מעשה זה הוא גם תחילת יצירת העמים היוצאים מלוט והנחלתם בארצות אברהם, דהיינו ארץ עמון ומואב, אשר כל זה יהיה הקדמה לדבר ה' "כי לא אתן לך מארצו ירשה כי לבני לוט נתתי את ער ירשה" (דברים ב', ט'), והיינו ירושה מאברהם כמו שכתב רש"י ע"ה פ' ירושה לעשו - "עשרה עממים נתתי לו, שבעה לכם וקניזי וקניזי וקדמוני הן עמון ומואב ושעיר, אחד מהם לעשו והשנים לבני לוט, בשכר שהלך אתו למצרים ושתק על מה שהיה אומר על אשתו, אחותי היא, עשאו כבנו" (דברים ב', ה').

ואפי' פרשת תפילתו של אברהם על סדום, שלכאורה באה אנג כללות פרשת סדום, הנה המעין היטב בפשטי המקראות ימצא שגם היא שייכת בענין א"י, יעו"ש (י"ט, ז') - "ואכמ"ל.

בפתח מדור זה, אשר נועד לספר את הסיפור האמיתי על הקמת הישוב היהודי בארץ-ישראל בעת החדשה, נביא מהספר "דברי ישעיהו" להג"ר ישעיה חשין זצ"ל, שהיה מלמד מפורסם בתלמוד תורה "עץ חיים", ולימד את כל גדולי ירושלים בילדותם. הרב חשין אף נמנה על אותם עשרה אנשים שנשלחו דרך קבע ע"י קדוש ישראל המהרי"ל דיסקין זצ"ל להתפלל בכותל המערבי על צרות הכלל והפרט.

הספר יצא לאור ע"י חתניו של הרב חשין, הרב משה יצחק חשין זצ"ל, רב מגיד השיעורים בביהמ"ד סכת שלם בירושלים העתיקה, והרב אליהו זלאטניק זצ"ל, חבר בד"ץ העדה החרדית, אשר שימש כר"מ בשיבת היכל התורה.

ז"ל הספר בחלק ג' (רשומות וזכרונות) -

בעזה"י צור ישראל וגואלו.

פעיה"ק ירושלם תובב"א

בתור יליד ירושלם דור רביעי לשני תלמידי רבנו הגר"א ז"ל מיסדי הישוב בארה"ק, ה"ה הגאון ר' יצחק מחסלאוויץ והגאון ר' סעדיה ממאהליב, רואה אני עלי חובה רבה וזכות רבה לרשום כמה דברים נחוצים וחשובים, לקיים מה שנאמר "למען תספר לדור אחרון", מתוך רגשות לבבי ומתוך ידיעותי על דבר עליית תלמידי הגר"א לאר"י ומסירות נפשם ביסוד ישובנו בארה"ק.

ראשית צריכים כל בית ישראל לדעת שכל הענין הזה הוא אינו רק ענין של זמן העבר, לא רק לשם ספורי דברים על מה שהיה בימים קדומים. צריכים לדעת שהאילן קיים ופורח רק על יסוד שרשו. השורש הגדול של הישוב עד כה ועד ביאת משיח צדקנו במהרה בימינו - הוא תלמידי הגר"א ותלמידי הבעש"ט. שהם הם שיסדו והקימו את יסוד הישוב במסירות נפשם ומתוך סכנות נוראות, בזכות השורש הנשגב הזה תלוי כל קיום הישוב והרחבתו. את זאת צריכים לדעת ולזכור בכל צעד ושעל, שהאילן עצמו ענפיו ופירותיו לא יקרעו ח"ו מהשורש.

בכדי לדעת ולהבין לרוחם התלהבותם ומסירת נפשם של תלמידי הגר"א, והסתכנותם בנסיעה לאר"י משך שנה בסירות קטנות על מים רבים אדירים, וסבלותם בהתישבות הראשונה בזמן של מחלות ומגפות ר"ל, ופרעות ר"ל,

ולהבין לעקשנותם הגדולה בעבודה זו, צריכים קודם ללמוד הרבה את היסוד הרוחני שלהם, את "סערת אליהו" רבם הגר"א לקיבוץ גליות וישוב ארה"ק, שזה היה יסוד היסודות שתלמידיו מסרו את נפשם ובאו באש ובמים בכדי לקרב את הגאולה במצות רבם. - ענין האתחלתא שרבנו הגר"א מדבר הרבה ע"ז בחבוריו הקדושים בקבלה, ותורה רבה היא ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים.

ידוע רמזי הגר"א על הפסוק "ויהי בשלם סכו ומעונתו בציון". וכן דברי הגר"א שכל קיבוץ גליות תלוי במצוות התלויות בארץ (נפשו יהל אור פקעת משפטים דף כ"ו, ובספר מולדות יצחק על ציבור הגר"א לספר יצירה חלק ב' נהקדמה). ובאמונת תלמידיו שהגר"א היה נהורא דמשיח בן יוסף, והגר"א עצמו אומר בהרבה מקומות שקיבוץ גליות מתחיל ע"י משיח הראשון מב"י, ומכאן למדו תלמידיו את כל דרכי האתחלתא דגאולה. ואפריון נמטי לידידנו מצאצאי תלמידי הגר"א מוה"ר ר' ש. זלמן ריבלין הי"ו העוסק זה כמה שנים בביאור "קול התור" של אב זקנו הגאון ר' הלל משקלוב, וביאורים על פזמוני אביו הגדול ר' יוסף ריבלין ז"ל, ומביא הרבה מראי מקומות מספרי הגר"א של רעיונות רבות מרבנו הגר"א על עקבתא דמשיחא קיבוץ גליות ומצוות ישוב אר"י, אשר יפיץ אור גדול

וקדוש לכל בית ישראל בעזה"י.

זה מאה וארבעים שנה מיום שעלו אבותינו תלמידי הגר"א לאר"י בשנת תקס"ט, השיירה הראשונה בשבעים נפש משקלוב, יבנה דרייזין [א.ה. רייסין - רוסיא הלבנה], הגיעה לצפת ביום ח' אלול תקס"ט. מי יוכל לספר ומי יוכל לתאר את מסירות נפשם ומכ"ש את רוחם הסוערת "בסערת אליהו" רבנו הגר"א לשם קירוב הגאולה ע"י קץ המגולה. כי ראו ברוח קדשם כי הגיעה עת לחננה כי בא מועד כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחנונו. ראשי העוסקים והמדריכים בכל הנסיעה הזאת היו גאוני עולם מוסדי ארץ תלמידי הגר"א, ר' הלל משקלוב, ר' מנדיל משקלוב, ר' ישראל משקלוב, ר' אברהם דיין משקלוב, ואב זקני ר' יצחק מחסלאוויץ, וא"ז ר' סעדיה ממאהליב, ר' גבריאל משקלוב, ר' ירמ' שרלין, ר' יהושע צבי מגיחוב ישן, ר' שלמה זלמן שפירא, ר' יהודא לייב נאטקיין, ר' יוסף שיק, ר' מנדיל זאב תאומים, ר' ליב חסיד, ר' חיים שור"ב, ר' זלמן צייטלין, והנלוים אליהם - שהיו ראשי שליחי ה' באתחלתא דגאולה, ואחר זמן קצר עברו חלק מהם להתישב בירושלם. הראשון ר' הלל משקלוב בעל קץ המגולה, ור' מנדיל משקלוב, ובנו ר' נתן נטע, וא"ז ר' סעדיה, ור' ש"ז שפירא בראש, עבודת ההתישבות בצפת היו ר' ישראל משקלוב בעל פאת השולחן, וא"ז ר' יצחק מחסלאוויץ, ובראש עבודת ההתישבות בירושלים הי' ר' הלל ור' מנדיל ור' סעדיה, מי יוכל לספרה את פרשת התלאות שסבלו המתישבים הראשונים, מגפות ופרעות, חסרת מים, ועוני ומחלות שונות, ומי יוכל לספר את גבורת רוחם ועקשנותם להחזיק את הישוב שעמד בכל יום להתמוטט ולהתבטל ח"ו לרגלי הצרות והתלאות ר"ל, ורק בכח החזק והאדיר של אמונתם העמוקה במצוות רבם הגר"א וברכותיו - החזיקו מעמד בעקשנות שאין בכח איש לתאר ולספר. ובימים הקדומים בירושלם כשהגיע עת צרה ר"ל היו נוהגים להתפלל בזכות תלמידי רבנו הגר"א, ובתפילה מיוחדת היו אומרים "ובטובך הגדול ישוב חרון אפך מעמך מעירך ומנחלתך, בזכות תלמוד תורה, ובזכות מעשה חסד, ובזכות תלמידי רבנו הגר"א מיסדי ישוב הקודש", גם היו הולכים על קבריהם של תלמידי הגר"א ר' הלל משקלוב, ר' מנדיל, ור' סעדיה, ומתפללים להצלה וישועה. ■

המשך מעמוד קודם

של עשו, עד אשר אבוא אל אדוני שעירה, ביום עלות מושיעים לנחלתו.

תחילת ספר ואלה שמות

וספרא דיין בא עניינו להעלות את העם מן הארץ היא אל ארץ זבת חלב ודבש, להקים בריתו לתת להם את ארץ מגורי אבותיהם, כמפורש בכתובים.

ובזה נסתיימה הקדמתה של תורה, המתחלת מצוותיה בספר זה ב"החודש הזה לכם", ובמרה שם לו חוק ומשפט עד מעמד הר סיני ובניין משכן ארון העדות להתועדותו עם משה למען אשר יצוה את בני ישראל. ■

בריחוקו מנחלת ה' - "ויקח עשו את נשיו ואת בניו ואת בנתיו ואת כל נפשות ביתו ואת מקנהו ואת כל בהמתו ואת כל קנינו אשר רכש בארץ כנען וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו. כי היה רכושם רב משבת יחדו ולא יכלה ארץ מגוריהם לשאת אתם מפני מקניהם. וישב עשו בהר שעיר עשו הוא אדום". ושוב חזר שנית להדגיש, כי כל עניין סיפור תולדותיו הוא דווקא בהעמדת זכות נחלתו בהר שעיר - "ואלה תולדות עשו אבי אדום בהר שעיר" (ל"ג, ו' - ט').

ובפירושו אנו מוצאים כן בדבר יהושע אל העם: "ואתן לעשו את הר שעיר לרשת אותו ויעקב ובניו ירדו מצרימה" (יהושע כ"ד, ד'), והיינו דבחלק ירושת הבטחת אברהם זה היה חלקו

ועוד נתווסף באמצעו מעשה מלחמת המלכים, שהיא הקדמה לברית בין הבתרים - ברית הארץ, וגם יש בה טעמי הרמב"ן דלעיל על כיבושי האבות בארץ.

ישמעאל ועשיו

סיפור הגר וישמעאל הוצרך להקדימו לסיפור שילוחם לומר כי לא יירש בן האמה עם בן הגבירה ושהפקיעו אביו מירושתו ע"פ ה', כאשר סיפר מעניין בני קטורה ושילוחם. ומסיים את מקומות נחלתם לומר כי אין להם חלק בנחלת ה', רק כל אומה תשכון חוצה לה במקום ירושתה.

וכן הוא עושה בנחלת עשיו כאשר פתח פרשת "ואלה תולדות עשו" ומאריך וכופל וחוזר

הנידון על מצות ישוב ארץ ישראל בדרך כלל נסוב על השאלה האם זוהי מצוה או לא, והאם נחלקו בזה הרמב"ם והרמב"ן, שבידוע הרמב"ם לא מנאה במנין המצוות, ואילו הרמב"ן השיג עליו בשכחת העשין ד'. וגם אחר שידענו שאכן מצוה היא, ראוי להרחיב ולבאר את מרכזיותה של מצוה זו, שאינה אך מצוה אחת מתוך התרי"ג מצוות. ולבל נכשל בהסתכלות מצומצמת על מצוה כה מרכזית, ראינו לנכון להרחיב קצת בענין.

הקב"ה ברא את העולם - שמים וארץ וכל אשר בהם, וכל זה לתכלית נזר הבריאה - האדם, וכדי שבני האדם יעבדו את ה' בעולם שברא, והקב"ה יטיב לו את הטוב האלוקי הנצחי.

אמנם משחטאו בני האדם ולא קיימו את היעוד האלוקי שהיה מוטל עליהם, הביא עליהם את המבול, ואח"כ כשחטאו לפניו בדור הפלגה, עלתה לפניו המחשבה לברוא לו אומה שהיא לברה תגלם את היעוד האלוקי בעולם, היא תביא את העולם לתכליתו, והיא תשלים את חפצו יתברך. ועוד עלתה לפניו מחשבה, שכל זה יהיה במקום מיוחד בו יעמוד העם הזה ויעבדו את הבורא יתברך - ארץ נבחרת, שבה יעבדו בני האומה הנבחרת את ה'. אם כן ישנן כאן שתי בחירות: מכל שבעים לשון שנתפלגו, נבחרה אומה יחידה לקיים את תכלית בריאת האדם, ומתוך כל הארצות נבחרה ארץ אחת. וכמו ששאר אומות העולם נדחו מהתכלית ומהשלימות, כך גם שאר ארצות העולם נדחו מהתכלית ומהשלימות.

וכן פירש הגר"א באדרת אליהו על הפסוק בהאינו "בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם... כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו" (דברים ל"ב ט' - י'), ופירש הגר"א - "בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם - בדור הפלגה שנתפלגו כל אומה למדינה מיוחדת, והנחיל הקב"ה לכל א' מהשבעים אומות איש נחלתו". ועוד פירש "בהנחל עליון - פי' הקב"ה שהוא עליון על הכל, הנחיל לכל שר ושר, א' מהשבעים אומות, ובחר אומה מיוחדת לו לעצמו. "כי חלק ה' עמו יעקב חלק נחלתו", כי בהנחל עליון לכל שר ושר אומה שלו, בחר לחלקו את עמו, ולקח ארץ ישראל לנחלה שלו, ונתנה לישראל, ופירש "ליעקב חבל נחלתו", שליעקב ובניו נתן את חבל נחלתו, ועיי"ש.

ועל-כן אנו רואים, כי מיד לאחר פרשת נח, בה נתפלגו שבעים אומות, נתגלה הקב"ה לאברהם, האיש שעמד מול כל העולם כולו והעמיד את דת האמת, שהוא נבחר מכל העולם כדי להעמיד עם לה', והדבר הראשון שאומר לו ה' זה "לך לך מארצך... אל הארץ אשר אראך", "ואעשך לגוי גדול" (בראשית י"ב, כ"ג), כלומר ככל מדינות העולם לא יתכן להעמיד עם לה', כיון שהם שייכים לכל שאר האומות שנדחו מהתכלית, ורק בארץ הנבחרת שנבחרה כדי להיות הארץ שבה יעבדו בני האדם את ה' - רק שם אפשר להקים את האומה הנצחית.

וכן אנו רואים, שהדבר הראשון שאומר הקב"ה לאברהם אינו כשבא לארץ ישראל הינו 'לזרעך אתן את הארץ הזאת' (בראשית י"ג, י'), וכאן הודיעו שיהיה לו זרע, ושתהיה להם

ארץ, והם הם שני הדברים שהזכרנו - אומה נבחרת בארץ נבחרת. וכן אנו מוצאים בפרשת "לך לך" ארבע פעמים הבטחה מה' לאברהם אבינו על הזרע ועל הארץ. בפעם הראשונה - "לזרעך נתתי את הארץ הזאת", ואח"כ "שא נא עיניך... כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך עד עולם ונתתי את זרעך כעפר הארץ..." (בראשית י"ג, י"ד). ואח"כ בברית

בין הבתרים קודם לכן הבטיחו בזרע "כי אם אשר יצא ממעיך... ויוצא אותו החוצה... כן יהיה זרעך..." (ש"ג - ד, ט), ומיד לאחר מכן כרת עמו ברית על הארץ בין הבתרים, שנאמר "ביום ההוא כרת ה' את אברהם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת וגו' (ש"ג, ט"ז, ט"ח). ובפעם הרביעית כרת עמו את ברית המילה ואמר לו "והקימותי את בריתי... ובין זרעך אחריו... להיות לך לאלוקים ולזרעך אחריו ונתתי לך ולזרעך אחריו את מגורך את כל ארץ כנען... והייתי להם לאלוקים" (ש"ג, ט"ז - ט"ח). וכן אנו מוצאים בכל האבות, שהדבר המרכזי הוא זרע וארץ. ליצחק אבינו אומר ה' - "כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל", ושנה שם הדבר ואמר - "והורבתי את זרעך... ונתתי לזרעך את כל הארצות האל..." (ש"ג, כ"ג - ד, ט). וכן ביעקב - כאשר יצחק מברכו קודם צאתו לפדן ארם, הוא אומר לו - "ואל ש-די יברך אותך ויפרך וירבך והיית לקהל עמים ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך לרשתך את ארץ מגורך אשר נתן אלוקים לאברהם" (ש"ג, כ"ג - ד, ט), הרי שברכת הארץ והזרע היא הנקראת "ברכת אברהם". וכן כשנגלה הקב"ה ליעקב בלכתו לארם, אמר לו - "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך והיה זרעך כעפר הארץ" (ש"ג, כ"ג, י"ג - י"ד). וכן כששב יעקב אבינו לארץ ישראל ובא לבית אל, נראה אליו ה' ואמר לו - "גוי וקהל גוים יהיה ממך... ואת הארץ אשר נתתי לאברהם וליצחק לך אתננה ולזרעך אחריו אתן את הארץ" (ש"ג, ל"ב, י"ג - י"ד).

הרי מצינו, שכל עיקר הבטחת ה' לאבות לא היתה אלא על הזרע ועל הארץ, דהיינו שיעמידו אומה שתהיה עם לה' וה' יהיה להם לאלוקים, וזה יתקיים בארץ ישראל, שהיא

הארץ שנבחרה על ידי ה' לארץ שבה יעמוד העם ההוא להיות עם לה', ובארץ הזאת הקב"ה יהיה להם לאלוקים, וכמו שפירש רש"י על הפסוק ונתתי לך ולזרעך אחריו את ארץ מגריך את כל ארץ כנען לאחזת עולם והייתי להם לאלוקים" (בראשית י"ג, ט"ז), ופרש"י "לאחזת עולם - ושם אהיה להם לאלוקים. וכן אמרו בתוספתא ע"ז (פ"ה ה"ג) וזה לשונם, הרי הוא אומר "ושבתי בשלום אל בית אבי [והיה ה' לי לאלוקים]", שאין תלמד לומר "והיה ה' לי לאלוקים", ואומר "לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלוקים", כל זמן שאתם בארץ כנען הריני לכם לא-לוה, אין אתם בארץ כנען כביכול איני לכם לא-לוה. וכן אמרו בכתובות ק"י, שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו א-לוה, וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו א-לוה, שנא' "לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלוקים".

בחומש דברים מבואר כמה פעמים, שעיקר קיום המצוות הוא בארץ ישראל. בפרשת ואתחנן כתיב "ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צוני ה' אלוקי לעשות כן בקרב הארץ אשר אתם באים שמה לרשתה" (דברים ד, ה). עוד כתיב "ואתה פה עמוד עמדי ואדברה אליך את כל המצוה והחוקים והמשפטים אשר תלמדם ועשו בארץ אשר אנכי נותן לכם לרשתה" (ש"ג, ט"ז, ט"ח). עוד כתיב "וזאת התורה והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלוקיכם ללמד אתכם לעשות בארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה" (ש"ג, ט"ז, ט"ח).

הנה למדנו, כי עיקר קיום המצוות הוא בארץ ישראל, וזה פשוט, שכיון שכל העמדת האומה הנבחרת היא בארץ ישראל, ושם הוא המקום שעם ישראל עומד כעם של ה', א"כ רק במקום זה הוא עיקר עבודת ה' וקיום המצוות, וכן אמרו בספרי (עקב מ"ג, ומונח נקראו בראש"י על הסורה) וזה לשונם, "ואבדתם מהרה", "ושמתם את דברי אלה" וגו', אף על פי שאני מגלה אתכם מן הארץ לחוצה לארץ, היו מצויינים במצות שכשתחזרו לא יהו עליכם חדשים. משל למלך בשר ודם שכעס על אשתו וטרפה בבית אביה (פי' שלמה לגם אביה), אמר לה הוי מקושטת בתכשיטין שכשתחזרי לא יהו עליך חדשים. כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, בני היו מצויינים במצות, שכשתחזרו לא יהו עליכם חדשים, הוא שירמיהו אומר (יחזקאל ל"ג, כ') "הציבי לך ציונים" וגו' - אלו המצוות שישאל מצויינים בהם". מבואר בספרי, שקיום המצוות בחוצה לארץ אינו נועד אלא בכדי שזכור ולא נשכח, ודימה הספרי את קיום המצוות בארץ ישראל לאשה בבית בעלה, שהאשה מתקשטת לבעלה, ובעלה רואה את קישוטיה ושמח בזה, ואת קיום המצוות בחוצה לארץ כאשה בבית אביה, שאין שום טעם ושום ענין בתכשיטיה, ואין בעלה שמח כלל מקישוטיה, וכל מה שהיא עושה זה רק כדי שלא תשכח.

אם כן מבואר, שכל ענין התורה הוא דווקא בארץ ישראל, והיא המקום לקיום כל התורה. וכל מצוה ומצוה כאילו נאמר בה לעשותה בארץ ישראל, שעיקר המצוה הוא בארץ. ועל השואלים מדוע לא מנאה הרמב"ם במנין המצוות, יש לומר בדרך משל שבאותו אופן לא מנה את מצות הבטחון, אם שהיא מצוה גדולה,

ראש השנה לאילן טומן בחובו כמה הלכות חשובות, הנצרכות בין לחקלאים ובין לשאר האנשים, ולהלן פירוט הדינים ליום זה:

א. להלכה אנו פוסקים כשיטת בית הלל שראש השנה לאילנות חל בט"ו שבט ולא בר"ח שבט, וע"כ כל ההלכות המתייחסות לר"ה לאילן חלות ביום ט"ו בשבט, ולא בר"ח שבט.

ב. פירות אילן שהחנטה שלהם חלה קודם ליל ט"ו בשבט שייכים לשנה הקודמת לעניין קביעת מעשר שני או מעשר עני [אמנם השנה, שאנו במוצאי שביעית, אין לפירות שחנטו אחרי א' תשרי דיני שביעית ואין בהם קדושה, ולעניין איזה מעשר מפריש מהם אם מעשר שני או מעשר עני האריכו בזה, ואכמ"ל], וכמו כן אין מעשרים פירות כאלו משנה לחברתה. והדבר מצוי בלימון ושסק שחונטים בתקופה זו של השנה, ויש לברר תמיד אילו מעשרות להפריש מהם.

ג. אתרוג שנלקט קודם ר"ה לאילן אי אפשר לעשרו עם אתרוג שנלקט לאחר ר"ה לאילן, וכן לגבי מעשר שני ומעשר עני השינוי הוא בר"ה לאילן, ולגבי שנה זו עיין בסעיף הקודם.

ד. נידון נוסף הוא לגבי שנות ערלה, שמי שנטע אילן מונה שנה אחר שנה מהנטיעה עד א' תשרי שהוא ר"ה לנטיעה, ולאחר מכן יש לו למנות עוד עד ר"ה לאילן ורק מכאן ואילך הפירות מותרים. לגבי צורת המנין המדויקת נחלקו בזה בראשונים, ובכל מקרה של ספק יש לברר את כל הפרטים.

ה. הרבה שנים יהודים בחוץ לארץ לא היו אומרים תחנון בט"ו בשבט, ובשולחן ערוך נפסק שאסור בתענית. והנה בחו"ל כמעט אין משמעות ליום הזה [מלבד לגבי ערלה], אמנם היום שאנו בארץ ישראל היחס ליום הזה אינו רק בקביעת איסור תענית ולחילופין באכילת

פירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל אלא ברצון להשתקע בארץ לאכול מפריה ולשבוע מטובה.

בשעה שנכנסו ישראל לארץ היה חילוק דינים במצוות התלויות בארץ. לגבי חלה וערלה אמרו חכמים שמיד משנכנסו לארץ

נתחייבו בהן, בעוד לגבי תרומות ומעשרות, שביעית ויובל לא נתחייבו אלא משעת כיבוש וחילוק, שחלה 14 שנה אחר שנכנסו לארץ. לאחר שישראל גלו מארצם נחלקו הפוסקים אם תרומות ומעשרות חלים מדאורייתא או מדרבנן.

במהות החילוק שביניהם ראיתי בספר מעגלי צדק [ממו"ר הגאון רבי דב צבי קרלנשטיין זצוק"ל] שביאר ע"פ החזון איש (שע"ט סי' ג' סעיף צ"ג), שלגבי חלה וערלה

החייב אינו תלוי בקדושת הארץ שעם ישראל מקדש, כי אם בקדושת הארץ שנתנה לאברהם אבינו, וכבר אז חלה קדושת הארץ. ולפי הנ"ל ביאר את הטעם שלא בטלה קדושת הארץ לגבי חלה וערלה, כיון שהיא מכח מה שנתנה לאברהם אבינו.

והנה לגבי חלה בזמן הזה אמרו בבבלי כתובות [כ"ה.], שכיון שאין רוב יושביה עליה, דהיינו שבני ארץ ישראל לא נמצאים בארצם, ע"כ אין חיוב חלה בזמן הזה מדאורייתא, ואפילו למ"ד תרומות ומעשרות בזמן הזה דאורייתא [להלכה נחלקו בזה הרמב"ם והראב"ד בפ"א מתרומות הכ"א - עיי"ש].

ורואים כאן דבר מעניין, שקדושת הארץ לגבי מצוות חלה וערלה, אשר חלה בימי אברהם אבינו, קשורה לביאת כל עם ישראל לארץ ישראל. ויש לומר בזה, שצריך שכל זרעו הראוי לרשת את הארץ הקדושה יהיה במקום, ועל-ידי כך מוגדר הדבר כאילו אברהם אבינו נמצא כאן. לעומת זאת, קדושת הארץ של כיבוש וחילוק קשורה לבעלות על ארץ ישראל שנתנה לעם ישראל על-ידי ה' יתברך, ועד שלא נעשה קניין בארץ ע"י כיבוש וחילוק, אין חיוב במצוות הללו.

היום אנו קרובים כבר למצב בו רוב ישראל יושבים בארצם והמיעוט בחוץ לארץ, ובאופן כזה מצוות חלה יחול חיובה מהתורה בארץ ישראל. רואים כאן פן נוסף בחשיבות העליה של כל יהודי לארץ ישראל והאחריות המוטלת על מי שנשאר בחוץ לארץ, שבכך הוא פוגם בקדושת הארץ שמגיעה ע"י אברהם אבינו, שבשל ישיבתו בארץ העמים, אינה חלה אותה קדושה בארץ ישראל. לעומת זאת, כל עליה של יהודי לארץ מוסיפה בקדושת הארץ. ■

המשך מוהעמוד הקודם

אלא שבפנימיות ההבדל הוא עצום, הבדל של שמים וארץ, כן הדבר לגבי ארץ ישראל, גם כי בחיצוניות אולי לא ניכר מעלתה, אבל בפנימיות ודאי שההבדל הוא לאין ערוך.

ובאמת שגם ההרגל עושה את שלו, אנחנו גרים פה ונמצאים פה כל הזמן ברוך ה', וקשה להעריך ולהוקיר את מעלת הארץ. הרבה יותר קל לגור בחוץ לארץ בארץ העמים בגלות באירופה, בוילנא ובורשא וגם בניו יורק, ושמה להשתוקק לארץ ישראל ולדמיין אותה בצבעים עזים, כארץ רוחנית, אפופה אוירת קדושה, כמשהו נשגב ונעלה. ואמנם יותר קשה לגור בארץ רגילה עם אדמה ועפר, ולחוש את קדושתה ורוממותה. אבל אם הקב"ה כה מחבב את ארץ ישראל, גם אנחנו צריכים לחבבה ולהוקיר את הארץ הטובה והרחבה שהנחיל הקב"ה לאבותינו. ■

ומפורש ענינה עמה פעמים בתורה, ומי שאינו בוטח הוא חסר מאוד מאוד בעבודת ה', ואמר הגר"א (פסוקו למש"ל, כ) שכל התורה נכללת במצות הבטחון.

ומהי ארץ ישראל? ארץ ישראל אינה ארץ רוחנית, משהו שנמצא בשמים, ארץ ישראל זה האבנים והאדמה והחול שאנחנו רואים בעיניים שלנו. יש שמתקשים איך יכול להיות שארץ שהיא ככל הארצות, סך הכל חלקת אדמה, שהיא תהיה הארץ הנבחרת שהובטחה לאבות, ושמשה רבינו השתוקק להיכנס אליה, ושעליה נאמר "תמיד עיני ה' אלוךך בה"... אבל כך זו האמת, גם אם היא קשה קצת להבנה. ובאמת ישנם השואלים את אותה השאלה על בחירת ישראל, איך יתכן שאותם בני האדם עם פנים ידים ורגלים הם נבחרים יותר משאר בני אדם, הרי כולם נראים אותו דבר,

היו שורתפיים פעילים בבנין ארץ ישראל

תרמו לעמותת "וירשתם אותה" הפועלת למען ישוב הארץ.

מספר חשבון דואר -
בנק הדואר 3-284637

שלום רב לעלון החשוב "קדושת ציון" המעורר את כולנו למחשבה ישרה ולברור אמיתי של הסוגיות הבעורות העומדות על סדר היום.

רציתי להתייחס לנקודה שרבים מתקשים בה בעניין ישיבת ארץ ישראל של ימינו וכיבושה ע"י פורקי עול - האם יתכן שמאת ה' יצא הדבר.

הנה במעט התבוננות בספרי הנביאים, אשר מפייהם אנו ניזונים, אפשר לראות שהדבר פשוט, שישבתנו בארץ ישראל היום היא אותה ישיבת ארץ ישראל שהתנבאו עליה הנביאים בנבואות קיבוץ הגלויות. והנה הנביא שדיבר בצורה הברורה והמסודרת ביותר להבנת שכלנו החלוש מהבנת שפת הנביאים, הוא הנביא יחזקאל אשר סידר מפרק ל"ד עד פרק ל"ט את נבואות אחרית הימים.

בנבואת יחזקאל מבואר, שיטהר ה' את ישראל מטומאותם ויקים להם לרועה את משיח בן דוד לאחר שיחזירם אל אדמת ישראל, וז"ל בפרק ל"ד - "כה אָמַר אֲדֹנָי ה' הַנְּי אֲנִי וְדַרְשֵׁתִי אֶת צֹאנֵי וּבְקִרְתֵּימֵי וכו'. וְהוֹצֵאתִים מִן הָעַמִּים וְקִבְצֵתִים מִן הָאֲרָצוֹת וְהִבֵּאתִים אֶל אֲדָמְתָם וְרִעֵיתִים אֶל הָרִי יִשְׂרָאֵל בְּאִפְקִים וּבְכָל מוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וכו'. אֲנִי אֲרַעָה צֹאנֵי וְאֲנִי אֲרַבִּיצֵם נֶאֱמַר אֲדֹנָי ה'. אֶת הָאֲבֹדֶת אֲבַקֵּשׁ וְאֶת הַנְּדַחַת אֲשִׁיב וְלִנְשָׁבְרֵת אֲחַבֵּשׁ וְאֶת הַחוּלָה אֲחַזֵּק... וְהִקְמֵתִי עֲלֵיהֶם רֹעֶה אֶחָד וְרֹעֶה אֶתְהֶן אֶת עֲבָדֵי דָוִד הוּא יִרְעָה אֹתָם וְהוּא יִהְיֶה לָהֶן לְרֹעֶה" עכ"ל. ושמו יאמרו שזאת הרפואה הנזכרת בנבואת יחזקאל אינה רפואה מטומאותם - הרי הוא אומר בפירוש בפרק ל"ז, שבימי דויד יטהרם ה' מטומאותם, וז"ל - "וְלֹא יִטְמָאוּ עוֹד בְּגִלוּלֵיהֶם וּבְנִשְׁקוּצֵיהֶם וּבְכָל פִּשְׁעֵיהֶם וְהוֹשַׁעְתִּי אֹתָם מִכָּל מוֹשְׁבֵיתֵיהֶם אֲשֶׁר חָטְאוּ בָהֶם וְטִהַרְתִּי אוֹתָם וְהָיִי לִי לְעַם וְאֲנִי אֶהְיֶה לָהֶם לְאֱלֹקִים. וְעֲבָדֵי דָוִד מְלָךְ עֲלֵיהֶם וְרֹעֶה אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם וּבְמִשְׁפָּטֵי יִלְכוּ וְחֻקְתִּי יִשְׁמְרוּ וְעָשׂוּ אוֹתָם". הרי בפירוש יוצא מדברי יחזקאל, שטהרת ישראל ומלכות בית דויד יהיו לאחר קיבוץ גלויות כשישראל יושבים על אדמתם. אלא שעדיין יש מקום לטעות בהבנת הפסוקים ולומר, כי קיבוץ גלויות וישוב הארץ וטהרת ישראל מטומאותם ומלכות בית דויד הכל בעת אחד יעשה.

אולם מהעיון נראה, כי לזאת הטעות אין מקום בספרי הנביאים, לפי שבנבואת יחזקאל על מלחמת גוג ומגוג ובנבואת זכריה על אחרית הימים מבואר, שלאחר שישראל ישובו על אדמתם עוד כלי מלחמה בידם ומלחמה כנגדם ואינם טהורים במעשיהם עד שנתחייבו באלו הפרעות הכתובות להם. וז"ל יחזקאל הנביא בנבואת המון גוג (פרק ל"ט) - "מִיָּמִים רַבִּים תִּפְקַד בְּאַחֲרֵית הַשָּׁנִים תָּבוֹא אֶל אֲרָץ מְשׁוֹבְכַת מִחֲרֵב מְקַבְּצַת מַעֲמִים רַבִּים עַל הָרִי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיָה לְחִרְבָּה תָּמִיד וְהָיָה מַעֲמִים הוֹצֵאָה וְיִשְׁבוּ לְבִטַח כָּלָם. וְעַלִּית פִּשְׁאָה תָּבוֹא כְּעָנָן לְכֹסֹת הָאָרֶץ תִּהְיֶה אֹתָהּ וְכָל אֲגַפְיָךְ וְעַמִּים רַבִּים אוֹתְךָ... וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא בַיּוֹם בּוֹא גוֹג עַל אֲדָמַת יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר אֲדֹנָי ה' תַּעֲלֶה חֻמַּתִּי בְּאִפְי... וְהִתְגַּדְלֵתִי וְהִתְקַדְשֵׁתִי וְנִדְעֵתִי לְעֵינֵי גוֹיִם רַבִּים וְיִדְעוּ כִּי אֲנִי ה' עכ"ל. הרי בפסוק זה דיבר יחזקאל

על עם ישראל שקובץ מעמים רבים אל ארץ ישראל, שהיא ארץ שהייתה חרבה תמיד ומשובבת מחרב, לפי שמיום צאתנו לגלות ועד שובנו לא התיישב בארץ שום עם חוץ מצבאות שנלחמו כאן, ומפעם לפעם התחלפו כאן השלטונות ביישוב מועט מאד עד שובנו.

ועוד יש לעמוד על דברי הנביא בזאת הנבואה, שאילו ישראל בשובם לישוב את הארץ היו נגאלים גאולה שלמה ולא היה בהם שום חובה לפני המקום, מדוע אם כן התנבא עליהם הנביא שיעלו עליהם גוג והעמים אשר איתו למלחמה, השופט כל הארץ לא יעשה משפט? וכעין זה מבואר בנביא זכריה, שעתיד הקב"ה לאסוף את כל הגוים למלחמה על ישראל בזמן שהם יושבים על אדמתם, ורק לאחר מכן תשלם גאולתם במלכות בית דויד, שבימי תמלא כל הארץ דעה את ה' ולא תהיה עוד מלחמה, וז"ל (ז' ט' - ט"ו) - "גִּילֵי מֵאֵד בַּת צִיּוֹן הֲרִיעֵי בַת יְרוּשָׁלַם הִנֵּה מְלַכְךָ יָבוֹא לָךְ צִדִּיק וְנוֹשֵׁעַ הוּא עֲנִי וְרַכֵּב עַל חֲמֹר וְעַל עֵיר בֶּן אֲתָנוּת. וְהִכְרַתִּי רֶכֶב מֵאֲפָרִים וְסוֹס מִירוּשָׁלַם וּנְכַרְתָּה קֶשֶׁת מִלַּחְמָה וְדָבַר שְׁלוֹם לְגוֹיִם וּמְשָׁלוּ מֵיָם עַד יָם וּמִנְהָר עַד אֲפְסֵי אֲרָץ" עכ"ל. והדבר פשוט בדברי חז"ל (פנהלוין 58), שזה העניי הוא משיח בן דויד, ומבואר בדברי הנביא שבזמן שלפני ביאתו של משיח בן דויד עדיין יהיה רכב וקשת מלחמה באפריים וסוס בירושלים, והיינו שיהיה בידי ישראל באותה העת להשיב מלחמה. וכן מבואר בהמשך דבריו, שישראל יושבים על אדמתם באותה העת כמבואר בהמשך דברי הנביא זכריה (פרק י"ד), וז"ל - "הִנֵּה יוֹם בָּא לְה' וְחִלַּק שְׁלָלְךָ בְּקֶרֶב. וְאִסְפַּתִּי אֶת כָּל הַגּוֹיִם אֶל יְרוּשָׁלַם לְמַלְחָמָה וְנִלְכְּדָה הָעִיר וְנִשְׁפוּ הַבָּתִּים וְהַנְּשִׁים תִּשְׁגַּלְנָה [קרי תשכבנה] וְיִצָּא חֲצִי הָעִיר בְּגוּלָה וְיִתֵּר הָעָם לֹא יִכְרַת מִן הָעִיר. וְיִצָּא ה' וְנִלְחַם בְּגוֹיִם הֵם כִּיּוֹם הַלְחָמוֹ בַּיּוֹם קָרֵב" עכ"ל. זה התיאור מקביל למלחמת גוג ומגוג הנזכרת בדברי יחזקאל, ומפורש בה שיהיו ישראל על אדמתם באותה העת, וגם עד תשלום גאולתם לא יכרתו מן הארץ.

ישראל ומלכות בית דויד יעשו כאחת. והעד הגדול לזה הפירוש היא המציאות של ימינו, שישראל יושבים על אדמתם ונבנו החרבות ונתנה הארץ את פריה וגם המלחמה המתוארת בנביא אינה רחוקה מהמציאות של ימינו. ולמרות שפעמים יראה בנבואות שהכל נעשה כאחת כדוגמת נבואת יחזקאל פרק ל"ו, המדברת על כך שעתיד הקב"ה להפרות את הארץ ולהחזיר את ישראל לאדמתם ולבנות את החרבות ולטהר את ישראל ולתת להם לב חדש, ואינו מזכיר שם את ענין מלחמת גוג שתהיה לאחר ישוב הארץ ולפני טהרת ישראל ומלכות בית דויד - הטעם לזה הוא שהנבואה מדברת בנושאים הקשורים לנושא הנדבר בהם, ומשלימות אחת את השנייה. וכן על זה הדרך בשאר נבואות. וכבר כתבו חז"ל (פסוקי מ"ט) שבעקבות משיחא חוצפא יסגא וכו', ומלכות תהפך למינות ואין תוכחת בית ועד יהיה לזנות וכו', וחכמות סופרים תסרח ויראי חטא ימאסו והאמת תהא נעדרת נערים פני זקנים ילבינו זקנים יעמדו מפני קטנים בן מנוול אב בת קמה באמה כלה בחמותה אויבי איש אנשי ביתו פני הדור כפני הכלב הבן אינו מתבייש מאביו ועל מה יש לנו להשען על אבינו שבשמים. ובהכרח שזאת המציאות תהיה עד עת הצרה שלא נהיתה מהיות גוי עד העת ההיא.

ועדיין נשאלת השאלה מה זאת עשה אלקים לנו, מדוע בסוף הגלות גברה המינות וכיבוש הארץ נעשה ע"י פורקי עול, והצליחה שעתם ועורמתם לטמא קהילות שלמות שבטרם ישוב הארץ היו יראים ועושי רצונו, ומעת שחזרנו לארצנו רק הורע המצב הרוחני של כללות עם ישראל. זאת השאלה דומה לשאלה שנשאלה בתחילת גאולת מצרים (שמות ה', כ"ז - כ"ח) - "לָמָּה הִרְעֵתָה לְעַם הַזֶּה לָמָּה זֶה שַׁלַּחְתָּנִי. וּמֵאֵז בָּאתִי אֶל פְּרַעֲה לְדַבֵּר בְּשִׁמְךָ הֲרַע לְעַם הַזֶּה וְהִצַּל לֹא הִצַּלְתָּ אֶת עַמְּךָ". והנה בכדי לענות על שאלה זו צריך להיות נביא. אך עדיין ראוי לסמוך תשובה לשאלה זאת. והתשובה היא שודאי התגברות הרשעה היא בבחירה ואין רע יורד מלמעלה. והטעם לכך שלפני טהרת ישראל ומלכות בית דויד תהיה מלחמת גוג ומגוג הוא כדכתיב ביחזקאל (ל"ט, כ"א) - "וְהִתְגַּדְלֵתִי וְהִתְקַדְשֵׁתִי וְנִדְעֵתִי לְעֵינֵי גוֹיִם רַבִּים וְיִדְעוּ כִּי אֲנִי ה'", והיינו שתחילה יראה הקב"ה את מלכותו בעולם לעיני העמים בנטות ידו עליהם ורק אז יתן לעמו לב חדש ויטהרם כדוגמת גאולת מצרים, שלא הוציא ה' את ישראל מיד, רק לאחר שהרבה אותותיו במצרים, כדכתיב (שמות י"ג - י"ד) - "וְאֲנִי אֲקַשֶּׁה אֶת לֵב פְּרַעֲה וְהִרְבִּיתִי אֶת אוֹתֵי וְאֶת מוֹפְתֵי בְּאֲרָץ מִצְרַיִם... וְיִדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי ה' בְּנִטְתִּי אֶת יָדִי עַל מִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם". כל מה שכתבנו הוא ממה שנראה בהבנת הפסוקים, ועל מה שעתיד להיות אפשר לחלוק בפירוש הפסוקים, אך על מה שכבר היה אי אפשר לחלוק מאחר שהמציאות כבר הוכיחה שטהרת ישראל וישוב הארץ אין באים כאחד.

בברכה,
יוסף אברגיל.
בני ברק.

נמצא מכל האמור, שאין מקום לטעות בדברי הנביא ולומר שישוּב הארץ וטהרת